

لَا ق م ل س و ه ي ل ع ل ل ا ل ل ص ي ب ل ا ن ع ، ؤ ن ع ل ل ا ل ل ي ص ر ة ر ك ب ي ب ا ن ع
ؤ ن م ؤ ل ي ع و ا و ؤ ن م ؤ ل ب ي ن ا ي س ع د ؤ ا ش ل ا ن ا ف ب ي ا ع ل ا د ؤ ا ش ل ا ع ل ب ي ل
ن ا ح ي ش ل ا و ر

Абу Бакра розияллоҳу анҳудан ривоят қилинади:

«Набий соллаллоҳу алайҳи васаллам:

«Ҳозир бўлган ғойибга етказсин. Шояд, ҳозир бўлувчи уни ўзидан кўра кўпроқ англовчига етказса», дедилар.

Икки Шайх ривоят ривоят қилганлар.

Шарҳ: Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васаллам ўз илмий мажлисларида ўтирган кишиларга «**Ҳозир бўлган ғойибга етказсин**», демоқдалар. Яъни, илмий мажлисда ҳозир бўлганлар унда эшитганларини кейин келадиганларга етказсин, деб амр қилмоқдалар. Шу билан бирга, ҳадиснинг давомида ушбу етказишнинг ҳикматларидан бирини ҳам баён қилиб:

«**Шояд, ҳозир бўлувчи уни ўзидан кўра кўпроқ англовчига етказса**», дедилар.

Яъни, шояд, илмий суҳбатда ҳозир бўлган одам илми ўзидан кўра яхшироқ фойда оладиган кишига етказса, демоқчилар.

Пайғамбаримиз соллаллоҳу алайҳи васалламнинг бу амрлари саҳобалар учун қонун бўлган. У зот соллаллоҳу алайҳи васалламнинг суҳбатларида бўлиб, эшитган ҳадисларини суҳбатда ҳозир бўлмаганларга етказиш учун бор имкониятларини ишга солганлар. Улар ўз ҳабиблари – Муҳаммад соллаллоҳу алайҳи васалламнинг муборак оғизларидан чиққан ҳар бир сўзни омонат билан бошқаларга ўз вақтида етказиб, ўз зиммаларидаги бурчни шараф билан адо этганлар. Саҳобаларнинг бу ҳислатлари уларнинг шогирдлари – тобеъинларга ҳам ўтган. Улар ҳам ўз устозлари – саҳобаи киромлардан эшитганларини, олган илмларини бошқаларга етказишда қўлларидан келган барча ишни қилганлар.

Шундай қилиб, Ислом уммати бири-бирига устоз, бири-бирига шогирд бўлиб келган. Илм ўргатиш ва ўрганиш мусулмонларни бошқалардан ажратиб турувчи асосий фазилатларидан бўлган. Ҳар бир мусулмон билган нарсасини бошқа бировга ўргатишни ўзининг муқаддас бурчи деб билган.

Шу тариқа Ислом оламида ўз-ўзидан илм тарқалган. Аммо вақт ўтиши билан бу руҳ йўқолди. Кишиларда масъулият ҳисси камайди. Илмга уриниш озайди. Сўнгра ушбу ҳолатларни эътиборга олиб, авваллари «Илм ўргатгани учун ҳақ олиб бўлмайди», деган уламолар «Илм зое бўлмаслиги учун кишиларга илм ўргатувчи устозлар ҳақ олса бўлади», дея фатво бердилар.

Бизнинг вақтимизга келиб, исломий руҳ ўта заифлашганидан устозлару шогирдлар ҳақ оладиган бўлсалар ҳам илмга уринадиганларни топиш қийин бўлиб қолди. Оқибат нима бўлганини ва бўлаётганини кўриб турибмиз.

Агар биз аجدодларимиз каби дунёнинг илғор ва етакчи халқи бўлишни истасак, илмга бўлган муносабатларимизни дийнимиз асосида мусулмонча қилишимиз лозим. Ҳар бир киши илм талабида бўлишни ўзи учун фарз деб билиши керак. Ҳар бир билимли киши ўзидаги илмни ўзгаларга ўргатишни ўзининг бурчи деб билмоғи лозим. Айниқса диний саводсизликка барҳам бериш учун мана шу ишни қилиш ниҳоятда зарурдир.

«Ҳадис ва ҳаёт» китоби асосида тайёрланди